

різноманітних форми і методів роботи як всередині самої організації, так і в її зовнішній діяльності, що в свою чергу відповідає віковим особливостям особистості підлітка. Основними напрямками діяльності підліткових молодіжних організацій, об'єднань, товариств повинні стати: вивчення і відродження кращих традицій українських національно-патріотичних, молодіжних, дитячих товариств та об'єднань; виховання національної самосвідомості членів організації на основі християнських чеснот; глибоке вивчення історії України; залучення членів організації до корисних трудових справ; налагодження різних форм спілкування з українською молоддю за межами України; співпраця з спорідненими організаціями; прищеплення членам організації любові до рідної землі, мови, віри, звичаїв. Сукупність вище перерахованих напрямків діяльності носитимуть характер базового підґрунтя для повноцінного морального розвитку молоді особистості.

Важливим залишається те, що моральний потенціал підліткових молодіжних організацій створюють самі колективи їх членів і кожна, окремо взята особистість підлітка, з її психофізіологічними, морально-етичними, емоційно-вольовими, комунікативними особливостями. Максимальна реалізація всього ідеально можливого вимагає, перш за все, підвищення потенціалу вікових особливостей кожного підлітка через механізм становлення - діяльність, спілкування, відносини, за допомогою яких підліток засвоює і переводить у внутрішній план моральні норми і цінності орієнтації свого ближчого оточення.

Характеризуючи потенціал підліткових молодіжних організацій, об'єднань, товариств, слід також відмітити його динамічність, тобто здатність змінюватися, його адекватність цілям і завданням роботи, його необхідність у задоволенні потреб, у реалізації в будь-яких проявах: від самосвідомості до практичної дії. Відсутність можливостей самореалізації особистості може привести до зниження потенційних можливостей організації, деформації її внутрішніх зв'язків, що негативно вплине на процес становлення всіх членів. Ефективність у досягненні результатів діяльності організації, об'єднань, товариств залежатиме від повноти і якості налагоджених зовнішніх і внутрішніх зв'язків, від соціально-моральних якостей їх членів, які являються реальними носіями цих зв'язків, їх етико-психологічної взаємодії.

Формування українського соціуму підрастаючого покоління досить складний і болючий процес, ефективне функціонування якого вимагає, перш за все, відповіді на конкретне запитання: як виховати високоморальну, освічену особистість, у якій спосіб стимулювати її до активної діяльності як у власних, так і суспільних інтересах. Однією із відповідей на поставлене запитання повинна стати діяльність підліткових, молодіжних організацій, об'єднань, товариств.

1. Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти / Інформаційний бюлетень управління освіти. - № 6. - Івано-Франківськ, 1996. - 45 с.
2. Ващенко Г. Виховний ідеал. - Т. 1. - Вид. 3. - Полтава: Вид-во ЦУ СУМ, 1994. - 190 с.
3. Деркач А. А., Орбан Л. Э. Акмеологические основы становления психологической и профессиональной зрелости личности. - М.: РАУ, 1995. - 208 с.
4. Державна національна програма "Освіта". Україна XXI століття. - К.: Вид-во "Райдуга", 1994. - 61 с.

Potential of teen-agers youths organizations, unions, associations in morality development the teen-ager person.

The psychological foundation the potential of teen-ager youths organizations, unions, associations is disclosed; analyzing the forms, methods theirs activities and the mechanism of influence on development of the teen-ager person.

The potential educate of teen-agers youths organizations is condition theirs activity and creative influence in process developing the person is accented.

Але особливості їх змістовної діяльності визначаються, перш за все, рівнем розвиненості групових норм, цінностей, традицій, характером діяльності, конкретними завданнями (3; 108).

Своєрідність впливу підліткових молодіжних організацій, об'єднань, товариств на моральне становлення особистості підлітка очевидна, адже у кожному випадку вона починається із добровільного прийняття обов'язків члена тої чи іншої організації, що диктує особливу відповідальність перед нею, перед товаришами. У психологічному контексті це повинно виходити із подолання пост-тоталітарних синдромів, де особистість формувалася в умовах соціальної пасивності і довготривалого очікування від держави моральних та матеріальних благ. Цим самим вона обмежувалася у будь-яких своїх діях, свідомо приривнювалася до якихось норм. Як результат цього - суспільство отримувало "слухняну" людину з цілком "правильною" поведінкою. Ініціатива, творчий пошук, індивідуальність залишилися тільки на папері простими словами.

Формуючи нині нову систему виховного впливу необхідно чітко усвідомити, що становлення цілісної особистості повинно відображатися саме на ґрунті розвитку індивідуальності "... розвиток індивідуальних здібностей і талантів молоді, забезпечення умов їх самореалізації..." (4; 16), яку можуть забезпечити у своїй діяльності підліткові молодіжні організації, об'єднання, товариства. Такий розвиток повинен відбуватися в системі конкретно-історичних відносин, об'єктивної соціально-економічної і політичної ситуації.

Психологічна основа потенціалу підліткових молодіжних організацій, яка зумовлює потреби сучасної молоді людини до самоорганізації, до міжособистісного спілкування, складає внутрішню потенційну сторону даного мікросередовища. Ці дві сторони потенціалу взаємозв'язані: "психологічна основа сама по собі, тобто, поза загальної палітри причинно-наслідкових зв'язків, поза системою суспільних відносин, не може забезпечити функціонування і розвитку навчально-виховних систем у її сучасному вигляді, більш того, робить потенціал сліпою стихійною силою, яка здатна актуалізуватися для задоволення вузьких інтересів (3; 80). Не дивлячись на крах молодіжних організацій, які існували раніше, молоді все більше і більше усвідомлює необхідність своєї організованості, але вже на

інших засадах. На даний момент в Україні формуються суттєво нова молодіжна політика, в основі якої покладений виховний принцип: виховання здійснюється не через функціонування кимось розроблених моделей, а через стимулювання молодіжної ініціативи, вагома підтримка їх інноваційної діяльності. Нові молодіжні структури, які прийшли на зміну старим, мають завдання формувати національну ідею в інтересах Української держави на основі кращих традицій духовної і культурної спадщини минулого, а не певних політичних сил. Від того, яку увагу приділятиме нація вихованню молоді, залежатиме її майбутнє.

Своєю конкретною діяльністю підліткові молодіжні організації значно підвищують освітній рівень учнівської молоді і одночасно формують необхідні моральні якості, прищеплюють високі гуманістичні почуття. В основному, їхня діяльність базується на традиціях українського народу, що допомагає формуванню в молоді розуміння діалектики розвитку культури, цінності культурної спадщини інших народів, націй. Звісно, вивчення духовної спадщини народу не є самоцілью їх діяльності, цим лише створюється ґрунт для формування світоглядної позиції особистості.

Виховний процес у молодіжних структурах здійснюється відповідно до "... утворення принципів загальнолюдської моралі: правди, справедливості, патріотизму, працелюбності, інших добродітностей..." (7; 16). Християнська молоді проходить через всю виховну систему організації, тому вся атмосфера життєдіяльності і спілкування в молодіжному товаристві повинна бути спрямованою на формування в її членів високої моральності, яка синтезує кращі риси людини: добробуту, терпимість, повагу до інших, відповідальність за долю Батьківщини і цивілізації, виховання в молоді людини готовності до виконання функцій громадянина, виробника, сім'янина, захисника держави.

У діяльності підліткових молодіжних організацій, об'єднань, товариств на даний момент пріоритетну роль приймає особистість самого підлітка, те, як він сприймає ту чи іншу організацію, в якій мірі проявляє свою активність, як усвідомлює свою причетність до справ організації, як відбувається процес самовдосконалення і самовизначення в оточенні ровесників. Ця обставина є причиною появи

І. М. Голяк

ПОТЕНЦІАЛ ПІДЛІТКОВИХ МОЛОДІЖНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ, ОБ'ЄДНАНЬ, ТОВАРИСТВ У МОРАЛЬНОМУ СТАНОВЛЕННІ ПІДРОСТАЮЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

Проголошення самостійної української держави й відбудова національної школи створюють можливість для відродження й розвитку національного виховання дітей та молоді.

Сучасне покоління українського національного виховання - забезпечувати всебічний розвиток дитини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу українського народу, забезпечення народного господарства кваліфікованими працівниками, спеціалістами (1; 4).

Головною метою національного виховання є передача молодому поколінню соціального досвіду та багатств духовної культури народу. Його національної ментальності, своєрідності світогляду і націй основи формування особистісних рис громадянина України. Національне виховання - це створена упродовж віків самим народом система поглядів, переконань, ідей, ідеалів, традицій, звичаїв, покликання формувати світоглядну свідомість та ціннісні орієнтації молодого покоління, передавати соціальний досвід та надбання попередніх поколінь.

Становлення молоді людини як особистості на сучасному етапі значно відрізняється від досвіду попередніх поколінь: ідеали, цінності минулого дещо змінилися, а нові - тільки проявляються. Особистість постала перед великою кількістю різноманітних орієнтацій та установок, перед власною ідеологічною невизначеністю. В таких умовах, молода особа, відчувши на собі весь тягар соціальної самотності почала шукати інші форми своєї самовираженості.

Демократичні процеси сьогодення надали молодій людині широкі можливості у самоствердженні. Молодь може краще пізнати, знайти себе не тільки в рамках традиційних інститутів соціалізації, а

поза ними. Почали створюватися різноманітні за формами та методами своєї діяльності дитячі, підліткові молодіжні організації, об'єднання, товариства, потенціал яких визначається реальністю у здійсненні потреб у самовираженні, самовизначенні, самостійності. У них концентруються суспільні відношення, пристосовані для інноваційної діяльності, для прояву ініціативи і творчості. Їх потенційний ефект наскільки великий, що дозволяє вважати підліткові молодіжні організації, об'єднання, товариства автономними інститутами соціалізації, які за своєю діяльністю, різноманітними формами впливу сприяють моральному розвитку молоді особистості.

Виховний потенціал підліткових молодіжних організацій поряд з такими інститутами соціалізації, як сім'я, школа - незаперечний і доведений їх конкретною діяльністю, зумовлений їх творчим впливом в ході єдиного процесу становлення і розвитку. Ефективність їх впливу оцінюється не тільки по тому, наскільки успішно вони забезпечують засвоєння і відтворення цінностей і навичок минулого, по тому, наскільки вони готують підрастаюче покоління до самостійної, творчої діяльності, рішенням зовсім нових завдань, яких не могло бути в досвіді попередніх поколінь.

Український вчений, педагог Г. Ващенко писав: "Майже у всіх країнах світу починають набувати великої ролі у справі виховання молоді молодіжні організації... Виховне значення цих організацій справді дуже велике. Вони доповнюють школу і роблять те, чого школа іноді зробити не може. Це, перш за все, активна співпраця молоді, що виховує дух товарищескості, солідарності, дисциплінованості. З цим пов'язаний: розвиток ініціативи, здібності, орієнтації, сміливості і рішучості. В українських молодечих організаціях, крім того, виховується любов до Батьківщини, прагнення до боротьби за її волю..." (2).

Діяльність підліткових організацій, об'єднань, товариств відбувається на ґрунті певної їх політичної культури, яка в багатьох із них, формувалася на протязі багатьох десятиліть ("Пласт", "Січ", "Сокіл" та ін.), інших ("Рід", "Родина", "Пошук", "Довбушага" та ін.) ґрунтується, перш за все, на загальнолюдських принципах моралі, християнських чеснотах і конкретних соціально корисних справах. Форми, методи, прийомі самовираження у кожній з організацій різні.